

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΙΨΕΝ: «Η κυρά της Θάλασσας», θίασος Κατερίνας Ανδρεάδη.—ΑΝΟΥΪΓΓ: «Ταξιδιώτης χωρίς αποσκευές», θίασος Κοτοπούλη.

Η νέα θεατρική περίοδος άρχισε μέσα σ' έναν πλουσιότατο όργανισμό. Τα τρία κυριότερα θέατρα πρόζας άνοιξαν την αύλαία τους με τρία περίφημα έργα, διαφορετικά σ' ηλικία, περιεχόμενο και τόπο καταγωγής. Το Βασιλικό, σύμφωνα με το μελετημένο σταθερό πρόγραμμά του, ανεβάζει και φέτος, ως πρώτο έργο, ένα άρχαιο ελληνικό δράμα, τους «Πέρσες» του Αισχύλου. Η κ. Ανδρεάδη, ακολουθώντας και κείνη τον πνευματικό προορισμό που με τόση έπιμονή έταξε στην καλλιτεχνική δράση της, μάς παρουσιάζει ένα Ίψενικό έργο, την «Κυρά της Θάλασσας» και το Θέατρο Κοτοπούλη, με την ιδιαίτερη πάντα προτίμηση του στη Γαλλική παραγωγή, μάς δίνει ένα έργο μοντέρνο του νεώτατου Γάλλου συγγραφέα ΆνουΪγΓ: «Ταξιδιώτης χωρίς αποσκευές». Θα μιλήσω σήμερα για τα δυο τελευταία που πρόλαβα για την ώρα να δω, αφήνοντας για το επόμενο φύλλο τους «Πέρσες».

Η «Κυρά της Θάλασσας» είναι, ύστερα από τον «Πιέρ Γκύντ», το ποιητικότερο έργο του Ίψεν. Κοινό γνώρισμα και των δυο ή άτμόσφαιρα του όνειρου και του συμβολικό χρώμα, που μπορεί να μην είναι σκοπός, μά που είναι πάντα άπαραίτητο άποτέλεσμα κάθε τέχνης, σά φθάσει στην τελειότητα των επιδιώξεών της. Ο Ίψεν, δημιουργώντας την «Κυρά της Θάλασσας», ξεκίνησε ίσως από ένα προσωπικό έπεισόδιο, από μία πραγματική περιπέτεια ζωής, έπεδίωξε και κατόρθωσε με τη μεγάλη πνοή του έμψυχωτή να πλάσει ανθρώπους μ' ιδιότυπη ψυχολογία, μα γε-

μάτους παλμό ζωικό, ύπαρκτους από μόνη την τέλεια σύνθεσή τους. Όμως πλάι στον κύριο αυτό σκοπό, να δημιουργήσει ζωή μέσ' στο μαγικό κόσμο της τέχνης, ολοκληρώθηκε άπρόσκλητος κι' ένας άλλος: Το σύμβολο!

Η Έλιντα, ή όνειροπαρμένη αυτή βορεινή ψυχή, γεμάτη από τό μυστήριο των Σκανδιναβικών θρύλων και την απλότητα του πραγματικού πάθους, ή άκαταστάλαχτη και περιπλανώμενη αυτή ύπαρξη, που φλογίζεται, από τη λαχτάρα της θάλασσας, της έλευθερίας και του άγνώστου, που ή άγωνία της βγαίνει από τον έσωτερικό ασύλληπτο κόσμο, τη ψυχοσύνθεση, κι' είναι ριζωμένη μέσα στη νευρική σύσταση του άτόμου, γι' αυτό κι' είναι άκατανίκητη, δασμένη ανάγλυφα και τόσο ποιητικά άπ' την άπαράμιλλη γοητευτική τέχνη του Ίψεν, δεν ήταν δυνατόν να μείνει στά στενά όρια μιας δραματικής ήρωίδας, ως την ώρα τουλάχιστο που έγκλιματίζεται στη ζωή—τό μόνο ρεαλιστικό και κοινωνικό σημείο του έργου— στέκεται σύμβολο, μορφοποίηση της άσίγαστης ψυχικής λαχτάρας, δημιούργημα της ποιητικής όμορφιάς και της φαντασίας που φτερουγίζει πάνω άπ' τη ζωή, άένανος πειρασμός της.

Τά δυο αυτά κύρια στοιχεία, ή άτμόσφαιρα του όνειρου που άπαιτεί συνεχή διάχυτη ποίηση κι' ή

ύπέρβαση του πραγματικού, έξακοντιζόμενη θάλεγες από την άεναη τάση φυγής που φλογίζει την ήρωίδα και δυο άλλα πρόσωπα μέσα στο έργο, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται στην άπόδοσή του. Τρία πρόσωπα μέσ' στο έργο, ή Έλιντα κατά κύριο λόγο κι' ύστερα ή Μπολέττα κι' ο άρρωστος Λύγκοτραντ, παλεύουν να σπασούν τον κλοιό της πραγματικότητας και ν' ανοίξουν διάπλατα τα φτερά τους μάτια προσηλαθόν να διπλώσουν μέσα τους. Είναι άλήθεια πώς πλάι σ' αυτούς τους τρεις είναι δυο άλλοι, ο γιατρός Βάγκελ κι' ο καθηγητής Άρνχολμ, που μ' όλο που ή ψυχή τους είναι γεμάτη άγάπη, πατούν ύστερα στη γή, ξέρουν τί θέλουν και πώς να τό κυνηγήσουν, μά ή θέση τους μέσ' στο έργο είναι μάλλον σάν Ισκιος π' αναδειχνει τό φως, σάν φόντο που προβάλλεται ή εικόνα. Ύστερα σάν άποθέωση της φαντασίας, πριν συνθηκολογήσει, είναι ο ξένος, ή ένσάρκωση θάλεγες του όνειρου, τό σύμβολο ένσωματωμένο: ή θάλασσα σ' ένα πρόσωπο, ή μάλλον σέ δυο ποικιλόχρωμα μάτια.

Σέ μία άτμόσφαιρα λοιπόν όλότελα ποιητική, όνειρωδή, φανταστική, χωρίς διόλου ρεαλιστικές λεπτομέρειες και καθορισμένα γνωρίσματα τόπου και χρόνου, νομίζω πώς έπρεπε να κληθεί τό Ίψενικό έργο. Ο κ. Σαραντίδης τό είχε πετύχει άπόλυτα τό ωραίο αυτό άποτέλεσμα στο «Όπως αγαπάτε» του Σαίκσπηρ. Έδώ κάτι τον πρόδωσε. Η Αϊθουσα, οί ήθοποιοί, ή σκηνογραφία: Τό καθένα λίγο κι' όλα μαζί άρκετά. Η Αϊθουσα με τό χάος και την άθλια άκουστική της άνάγκασε τους ήθοποιούς να φωνάζουν—ιδίαιτερα ή κ. Λεκοτ που κατά τ' άλλα ήταν μία δροσερή Χίλντα— και πώς μπορεί νά σταθεί τόνειρο μέσα στις τόσες φωνές που με την άντήχηση ξαφνιαζαν και δυσαρστούσαν όλη την ώρα:

Οί ήθοποιοί αυτή τη φορά, παρ' όλη την εύσυνείδητη προσπάθειά τους, δεν άνταποκρίθηκαν στις άπαιτήσεις του έργου. Έξαιρεση πρώτη: ο κύριος Μορίδης' άλήθεια, ύποβλητικός, μυστηριώδης, άπόμακρος από τη ζωή, άκτινοβολία ενός έξωτικού κόσμου που βγαίνει από τον έσωτερικό πόθο ενός όνειροπαρμένου. Μία τέλεια κατανόηση του ρόλου. Ύστερα ή κ. Ανδρεάδη: μπορεί να θύμιζε Έντα Γκάμπλερ' αυτό όμως προέρχεται, είμαι σίγουρη, από τη συναίσθηση, πώς οί ρόλοι έχουν κάτι κοινό μεταξύ τους. Κι' οί δυο Ίψενικές ήρωίδες, άκατατόπιστες στη συμβατική ζωή που τους έλαχε, έζενες προς τό γύρω τους κόσμο που τον γοητεύουν χωρίς να τις νοιώθει, έχουν την ίδια βίδοσυγκρασία, τό ίδιο δράμα. Μόνο τη λύτρωση βρίσκουν με διαφορετικό τρόπο. Κανέναν όμως δεν μπορεί νάρνηθεί πώς ή κ. Ανδρεάδη συνέλαβε τις λεπτές διαφορές των δυο τύπων, κι' έδωκε τό έντονότερο χρώμα στο έξαλλο, ύπερλογικό και ποιητικό πάθος της δεύτερης. Κι' αν έξαιρέσουμε μερικές μελοδραματικές στιγμές—ίσως να τις χρωστά κι' έκείνη στην Αϊθουσα που την άνάγκαζε να ύψώνει τον τόνο της φωνής της— ή κ. Ανδρεάδη έδωσε μία έμπνευσμένη Έλιντα.

Οί άλλοι ήθοποιοί ήσαν άτονοι (όπως ο κ. Άποστολίδης), άνισοι (όπως ο κ. Φαρμάκης που είχε στιγμές έξαιρετικές μά και τρομερά άπότομες μεταπτώσεις) ή έξεζητημένοι (όπως ή κ. Ρώμα που μόλο τουτο είχε άρκετή χάρη στο ρόλο της πρώτης κόρης του Βάγκελ). Ο κ. Σταρένιος παρατράβηξε τη γραμμή του ρεαλισμού που ζητούσε ο τύπος.

Ύπολείπεται τώρα ή σκηνογραφία. Με πρόθεση σύμφωνη με τό πνεύμα του έργου, με πολλή χάρη και ζηλευτή άντίληψη της οικονομίας του χώρου, τά σκηνικά του κ. Βακαλόπουλου σέ κάτι στάθηκαν άτυχα. Φαντασία και ποίηση είχαν, όμως σάν να μην είχαν ένότητα. Μερικές ρεαλιστικές λεπτομέρειες, χωρίς να δίνουν τό βορεινό χρώμα κόβαν την ύποβλητική δύναμη. Τό πλάτος της σκηνής όδηγούσε μοιραία σ' άπο

κέντρωση και διάχυση κι' ή θερμή κι' ή άπαραίτητη οικειότητα που ζητούσε τό έργο, ξέφευγε θαρρείς από τις όλάνοιχτες κουίντες και τά κλιμακωτά επίπεδα. Κι' όμως στά δυο προηγούμενα γαλλικά έργα που πρόλαβα τις τελευταίες τους παραστάσεις, ή έργα-σία του κ. Βακαλόπουλου είχε τόση συνέπεια.